

تبیین و ارزیابی محور های اصلی نظریه سیاسی ملاصدرا

حمید رضا آیت اللهی

دانشیار گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبائی

ملاصدرا در برخی از کتابهای خویش پس از بحث نبوت نظریه های سیاسی خویش را در خصوص حکومت مطرح می کند که در این نوشتار به تحلیل و ارزیابی آن که حول محور های زیر است پرداخته میشود:

۱- مبنای ضرورت تشکیل حکومت و انسان شناسی ناظر به آن

ملا صدرا نیاز بشر را عامل اصلی تشکیل جامعه می داند و معتقد است که انسان در وجود و بقای خویش نمی تواند به ذات خود اکتفا کند و از دیگران بی نیاز باشد. چراکه نوع او منحصر در یک فرد یا شخص خاص او نیست. او ناتوانی بشر را در تنها زیستن در زندگی دنیوی خویش مهمترین ضرورت برای ایجاد تمدن و اجتماع و تعاون می داند. او همین نیاز را عامل به وجود آمدن افراد متعدد و دسته های بشری می داند که در نتیجه ان ضیاع عقار و بلاد مختلف و متعدد تشکیل گردید.^۱

از طرف دیگر رسیدن انسان به کمالات را بدون تشکیل جامعه نا ممکن می داند و معتقد است انسان بدون کمک گرفتن از هموعان خود نمی تواند به کمالاتی برسد که برای آن آفریده شده است.^۲

همانگونه که دیده می شود استدلال های ملاصدرا بر ضرورت تشکیل جامعه از دو حیث مورد توجه قرار گرفته است از جهتی جامعه برای برآوردن کمالات انسان ضرورت دارد و از طرف دیگر نیاز او را به هموعان خویش برای بقای فرد و نوع خویش لازم می داند. در اولی جامعه و تشکیل آن محور است و انسان ناگزیر از این حضور در حال که در دومی انسان محور است و جامعه در جهت برآوردن نیاز رشد و تکامل انسان مورد توجه است.

۲- اهداف تشکیل حکومت و تفاوت آن با نگرش اومانیستی معاصر

۳- رابطه دین و سیاست، مبنای نقد او از نگرش های سکولاریستی

۴- ویژگی های اولیه و ثانویه حاکم و مبنای مشروعیت او

۵- ارکان الهی و مردمی حکومت و رابطه بین این دو رکن، خواست مردم و تاثیر آن در حاکمیت

۱- ملاصدرا، شواهد ربوبیه، ترجمه مصلح، جواد، ص ۴۹۱

۲- ملاصدرا، مبده و معاد، ترجمه احمد بن محمد الحسینی، ص ۵۶۰

- ۶- مسأله کارآمدی نظام و ملاک های ارزیابی آن
- ۷- انواع نظام های سیاسی و ارزیابی ملاحظه‌ها از هر یک

در ادامه و در ضمن تحلیل دیدگاه ملاحظه‌ها به تفاوت های نظر او با پیشینیانش نیز پرداخته می شود؛ و همچنین به عناصر مهم نظریه او در نظریه ولایت فقیه اشاره خواهد شد. در انتها برخی از پرسش های فلسفه سیاسی که در نظریه او مجال پاسخ نیافته اند ذکر خواهد گردید.